

IZVJEŠTAJ

sa učešća delegacije Crne Gore, koju je predvodila prof. dr Anđela Jakšić - Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija, na događaju u organizaciji Evropske komisije, pod nazivom „Otvaranje novih puteva inovacija i rasta“, koji se održao u periodu od 1-2. decembra 2025. godine u Briselu, Belgija

Na poziv Zajedničkog istraživačkog centra Evropske komisije, ministarka prosvjete, nauke i inovacija prof. dr Anđela Jakšić - Stojanović, boravila je sa delegacijom Crne Gore u Belgiji, u periodu od 1-2. decembra 2025. godine. Povod posjete je bio učešće ministarke prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Jakšić - Stojanovićna događaju pod nazivom „Otvaranje novih puteva inovacija i rasta“.

U sastavu delegacije koju je predvodila ministarka prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Jakšić – Stojanović će biti Tatjana Čalasan, državna sekretarka i Ivana Janković Mijanović, v.d. generalne direktorice Direktorata za inovacije i pametnu specijalizaciju.

Ovaj visoki skup, okupio je ključne aktere iz Evropske komisije, vlada zemalja proširenja, istraživačkih institucija i međunarodnih ekspertske organizacija, sa ciljem jačanja regionalnog dijaloga i razmjene iskustava o ulozi pametne specijalizacije u jačanju inovacija i ekonomskog razvoja zasnovanog na principima pametne specijalizacije. Ministarka je tokom boravka u Briselu održala niz bilateralnih sastanaka sa evropskim zvaničnicima nadležnim za obrazovanje istraživanje, inovacije i nauku.

Politički lideri i liderke iz regiona tokom ovog visokog skupa potvrdili su svoju posvećenost daljem razvoju inovacionih politika i jačanju razvojnih procesa zasnovanih na principima pametne specijalizacije, kao ključnog mehanizma za ubrzanje rasta i konkurentnosti u okviru EU procesa proširenja. Na događaju su razmijenjena iskustava i predstavljeni rezultati zemalja Zapadnog Balkana u oblasti strategije pametne specijalizacije, uz poseban fokus na pripremu novih strategija i povezivanje sa Reformsom agendom za Zapadni Blakan.

Crna Gora učestvuje u ovom procesu kao jedina zemlja kandidat za članstvo sa Zapadnog Balkana koja je već uspješno sprovela prvi ciklus Strategije pametne specijalizacije 2019–2024, ostvarivši značajne rezultate koji između ostalog podrazumijevaju: uspostavljanje ključnih inovacionih institucija, više od 160 miliona eura investicija u istraživanje i inovacije, jačanje saradnje nauke i privrede i razvoj sveobuhvatnog programskog okvira za inovacije. Ovi rezultati čine Crnu Goru jednim od najnaprednijih primjera implementacije strategije pametne specijalizacije u region, što je i istaknuto na samom događaju.

Događaj „Otvaranje novih puteva inovacija i rasta“, otvorio je generalni direktor JRC-a, Bernhard Magenhann, koji je naglasio da nova dinamika politike proširenja predstavlja ključni prioritet Evropske unije i važnu geopolitičku investiciju. Poručio je da JRC aktivno podržava zemlje kandidate kroz razvoj politika zasnovanih na dokazima, usvajanje EU standarda i jačanje kapaciteta za buduće članstvo. Posebnu pažnju posvetio je pametnoj specijalizaciji, koju je JRC kroz svoju metodologiju pretvorio u ključni mehanizam za sprovođenje razvojnih prioriteta. Istakao je da kvalitetno upravljanje pametnom specijalizacijom može povećati regionalni, odnosno nacionalni razvoj i do 40%, dok nedovoljno razvijena inovaciona infrastruktura umanjuje ekonomski potencijal. Uprkos zajedničkim izazovima - od zelene i digitalne tranzicije do razvoja vještina - Magenhann je poručio da saradnja i inovacije ostaju najvažniji alati za pretvaranje izazova u razvojne prilike, jačanje otpornosti Evropske unije i konkurentnije evropske budućnosti.

Iz ugla politike proširenja, direktorica za Zapadni Balkan u DG ENEST-u, Valentina Superti, naglasila je da pametna specijalizacija pomaže partnerskim zemljama da modernizuju ekonomije, ojačaju inovacione sisteme i usklade se sa mogućnostima koje pruža jedinstveno tržište EU. Istakla je da sve ekonomije regiona već imaju usvojene S3 strategije i identifikovane sektore sa najvećim potencijalom za inovacije i ekonomsku transformaciju. Ukazala je i na ključne izazove - napredak je najbrži tamo gdje su politička posvećenost i stabilno upravljanje snažni, dok u sredinama sa promjenljivim nivoom posvećenosti proces usporava, naročito u oblastima nadgledanja, evaluacije i angažovanja aktera. Posebno je apostrofirala vezu između S3 strategija i Plana rasta za Zapadni Balkan, čiji ključni elementi počivaju na principima pametne specijalizacije - ciljanim investicijama, jačanju kapaciteta i sprovođenju reformi. Zaključila je da je region uradio najteži dio posla definisanjem prioriteta, ali da je sada presudno obezbijediti kontinuitet i uspješnu implementaciju.

Ministarka Anđela Jakšić Stojanović učestvovala je na panelu „Procesi pametne specijalizacije na Zapadnom Balkanu: ključna postignuća i iskustva“, gdje je naglasila da je Crna Gora, uprkos izazovima i periodu pandemije, ostvarila izuzetne rezultate u realizaciji Strategije pametne specijalizacije 2019-2024, budući da je realizovano preko 90% planiranih sredstava, u ukupnom iznosu većem od 168 miliona eura. Time je uspostavljena kompletna inovaciona infrastruktura koja danas predstavlja temelj savremenog inovacionog sistema. Ministarka je istakla da je Crna Gora trenutno u procesu izrade drugog ciklusa strategije, a da je EDP proces uspješno okončan uz učešće više od 250 predstavnika akademske zajednice, istraživačkog sektora, privrede i civilnog društva. Poručila je da će nova strategija biti usvojena do juna 2026. godine i da će predstavljati jasan okvir za digitalnu i zelenu transformaciju u narednih pet godina. Naglasila je da se sve javne politike, programi i konkursi – od nauke i inovacija do obrazovanja – već usklađuju sa S3 prioritetima. Crna Gora, zaključila je ministarka, nastavlja da gradi sistem u kojem je razvoj

ekonomije, nauke i inovacija utemeljen na jasno definisanim prioritetima pametne specijalizacije.

Pored učešća na panelu u okviru događaja otvaranje novih puteva inovacija i rasta“, ministarka prosvjete, nauke i inovacija, prof. dr Anđela Jakšić Stojanović, je održala niz bilateralnih sastanaka sa evropskim zvaničnicima nadležnim za obrazovanje istraživanje, inovacije i nauku.

1. Sastanak sa izvršnom potpredsjednicom EK za socijalna prava i vještine, kvalitetna radna mjesta i pripremljenost Roksanom Minzatu (2. decembar 2025)

Na sastanku je diskutovano o ključnim reformama u obrazovanju, kao i predstojećim koracima vezanim za punopravno učešće Crne Gore u programu Erasmus+. Minzatu je čestitala Crnoj Gori na ostvarenim rezultatima u procesu pristupanja EU i naglasila da država ima punu podršku Evropske komisije u sprovođenju transformativnih reformi. Istakla je da joj je prioritet uključivanje Crne Gore u Erasmus+ kao punopravne članice, što bi, kako je navela, značajno ojačalo kvalitet sistema obrazovanja, povećalo mobilnost učenika, studenata, nastavnika i stručnjaka, te dodatno povezalo Crnu Goru sa Evropskim prostorom obrazovanja. Od Crne Gore očekuje formalno potvrđenu posvećenost i ubrzavanje eventualnih institucionalnih koraka potrebnih za punopravno pridruživanje programu.

Ministarka Jakšić Stojanović naglasila je da je Vlada prvi put postavila obrazovanje među najviše državne prioritete, jer bez suštinske reforme obrazovanja nema održivog napretka ni u drugim oblastima. Potvrdila je punu posvećenost Crne Gore programu Erasmus+, imajući u vidu da je ovaj program snažan pokretač razvoja, međunarodne saradnje i životno važnih prilika za mlade. Ministarka Jakšić Stojanović predstavila je ključne reformske procese u obrazovanju, uključujući novu Strategiju obrazovanja 2025-2035, koja je u potpunosti usklađena sa EU strategijom Unija vještina (Union of Skills). Istakla je da je Crna Gora ušla u najveći investicioni ciklus u istoriji sektora, sa snažnim fokusom na modernizaciju stručnog obrazovanja, uključujući osnivanje Fonda za podršku dualnom obrazovanju, kao i uvođenje preko 100 EdTech laboratorija u osnovnim i srednjim školama. Ministarka najavila planirano uspostavljanje regionalnih centara vještina širom države, čime će se omogućiti razvoj specijalizovanih kompetencija.

Ministarka je predstavila novu Strategiju karijernog vođenja i savjetovanja 2025-2030, kojom se prvi put sistemski uvode komunikacione vještine, rješavanje konflikata i druge sposobnosti koje su, prema istraživanjima, najdeficitarnije kod učenika u Crnoj Gori. Istakla je i da je u toku snažna kampanja za povećanje zainteresovanosti djevojčica i djevojaka za STEM oblasti. U fokusu razgovora bila je i privlačnost profesije nastavnika. Ministarka je naglasila da je kvalitet nastavnika jedan od ključnih izazova u regionu, te da je Vlada prvi put uvela stipendije za

buduće nastavnike. Osvrnuvši se i na globalne promjene u tržištu rada, istakla da će većina učenika raditi poslove koji danas ne postoje, te da je zato neophodna fleksibilna i inovativna politika razvoja vještina.

Izvršna potpredsjednica Minzatu je istakla da će obrazovanje biti u centru evropskog odgovora na transformacije koje donosi vještačka inteligencija. Najavila je rad na evropskom Tech & AI paketu, koji će školama obezbijediti nove resurse i alate, ali i osmisli novi set kompetencija za digitalno doba. Predstavila je evropske platforme za anticipaciju vještina i potreba tržišta rada, ohrabrujući Crnu Goru da koristi i unapređuje ove instrumente. Minzatu je čestitala Crnoj Gori na dobijanju titula *Evropska prijestonica kulture 2030 (Nikšić)* i *Evropska prijestonica mladih 2028 (Podgorica)*, ističući da ovi uspjesi predstavljaju evropsko priznanje kvalitetu kulturnih i omladinskih politika.

2. Sastanak sa EU komesarkom za startapove, istraživanje i inovacije, Ekaterinom Zaharievom (1. decembar 2025.)

Na sastanku sa EU komesarkom za startapove, istraživanje i inovacije, Ekaterinom Zaharievom diskutovano je o dinamici izrade nove Strategije pametne specijalizacije 2026-2031 (S3 2026-2031). Ministarka Jakšić-Stojanović je potvrdila da se proces izrade uspješno sprovodi, te da je S3 posljednja karika u širem strateškom okviru, jer su svi zakonski i podzakonski akti već usvojeni. Kao potencijalni izazov naglasila nedostatak vještina neophodnih za sprovođenje S3 2026-2031, te je zatražena podrška EK u jačanju S3 *skills* komponente.

Komesarka je istakla da Evropska komisija očekuje veći broj učesnika iz Crne Gore u programu Horizon Europe, te posebno ohrabrila jačanje nacionalnih kontakt osoba i aktivnije povezivanje sa partnerima iz EU. Ministarka je odgovorila da je jačanje kapaciteta za učešće u EU programu HE jedan od glavnih prioriteta Ministarstva u narednoj godini. Najavila je formiranje nacionalnog konsultativnog i savjetodavnog tijela za Horizon Europe, smještenog u Naučno-tehnološkom parku (NTP), koje bi okupljalo naučnike, inovacione kompanije, institute, startapove, uz prisustvo Univerziteta Crne Gore i ostalih aktera koji već rade u NTP-u, što je komesarka ocijenila kao odličan koncept. Ministarka je posebno istakla značaj teaming predloga projekta čiji je koordinator Univerzitet Crne Gore, koji je ušao u drugu fazu pripreme, uz snažnu podršku Vlade.

Komesarka je detaljno predstavila aktivnosti na novom ERA aktu, koji će po prvi put postaviti minimalne standarde za istraživače u EU, uz puno poštovanje nacionalnih nadležnosti. Cilj je novog ERA akta je jačanje naučne mobilnosti unutar EU i između sektora (akademija - privreda), olakšan pristup istraživačkim

infrastrukturama, povećanje atraktivnosti naučnih karijera, povezivanje jakih istraživačkih ekosistema širom Evrope.

Ministarka je predstavila koncept inovacionog i investicionog haba Station M, koji se razvija uz podršku Delegacije EU u CG i Agencije za investicije. Ključni elementi: rješavanje institucionalnih i koordinacionih „praznina“ u inovacionom ekosistemu (Ministarstvo, Fond za inovacije, NTP, Tehnopolis, univerziteti), smještanje centra u Podgorici, uz paralelni digitalni format, bolja povezanost startupova sa evropskim akceleratorima i investitorima, privlačenje investicija u prioritetnim S3 područjima (agro-tehnologije, energija, održivi transport i sl.), stvaranje održivog modela koji ujedinjuje sve ključne institucije koje su ranije djelovale odvojeno.

U završnom dijelu sastanka, komesarka i ministarka razmijenile su mišljenja o poboljšanju organizacije narednog Ministarskog sastanka Upravljačke platforme za istraživanje i inovacije za zemlje ZB. Obje strane ocijenile su da je dosadašnji format previše formalan, te je komesarka navela da će se EK angažovati da sljedeći skup bude sadržajniji i usmjeren na suštinske politike.

3. Sastanak sa direktoricom za Zapadni Balkan u DG ENEST, Valentinom Superti (1. decembar 2025.)

Sastanak je posvećen diskusiji u vezi ispunjenja obaveza iz pregovaračkih poglavlja 25 i 26, kao i obaveza iz Reformske Agende i Plana rasta. Razgovor je potvrdio visok nivo posvećenosti Crne Gore sprovođenju reformi u sektorima obrazovanja, nauke i inovacija. U vezi sa navedenim poglavljima, Superti je podsjetila na preporuke iz Izvještaja za 2025. godinu, te istakla da je Evropska komisija uspostavila mehanizam monitoringa o realizovanim aktivnostima koji se sprovodi na svakih šest mjeseci. Superti je ukazala da određeni koraci iz Reformske Agende dopijevaju već u decembru 2025. i naglasila da napredak u sprovođenju ovih reformi direktno utiče na dinamiku pregovora s EU. Podsjetila je da je Reformska Agenda strogo zasnovana na ispunjenju rezultata i da joj je pristup sličan *Next Generation EU* mehanizmu, sa izrazito transformativnim potencijalom. Tokom razgovora, sagovornice naglasile reforme koje se odnose na povezivanje obrazovanja i tržišta rada, uvođenje modela učenja zasnovanog na radu, unapređenje rodne ravnopravnosti i povećanje učešća žena na tržištu rada, kao i usavršavanje nastavnog kadra. Problem preopterećenosti škola i vrtića, posebno u Podgorici, ocijenjen je kao jedan od ključnih izazova koji utiču na kvalitet obrazovanja.

Ministarka je predstavila obimne aktivnosti koje je Ministarstvo realizovalo u prethodne dvije godine, ističući usvajanje strategija i donošenje više od 20 zakona iz oblasti obrazovanja i nauke. Posebnu pažnju je posvetila infrastrukturnim izazovima. Ministarstvo, zajedno sa EIB, EBRD i CEB, pokrenulo najveći investicioni ciklus u istoriji sektora - vrijedan preko 100 miliona eura - koji obuhvata izgradnju novih i

rekonstrukciju postojećih obrazovnih objekata. U dijelu reforme kurikuluma, Ministarstvo u saradnji s UNICEF-om sprovodi aktivnosti koje treba da modernizuju nastavni proces. Obuke nastavnika se odvijaju izuzetno intenzivno – svakog dana preko stotinu nastavnika učestvuje u različitim programima obuke (ICT, soft skills, green skills). Digitalizacija se odvija ubrzano: dok je ranije postojao nedostatak opreme, danas su škole opremljene kroz investicije vrijedne više od 7 miliona eura. Istaknuto i uspostavljanje više od 100 EdTech laboratorija u školama, koje omogućavaju praktične aktivnosti poput 3D štampe i recikliranja, kao i uvođenje dvojezične nastave u više od 40 odjeljenja. Ministarka je naglasila i napredak u reformi stručnog obrazovanja, gdje se po prvi put uvodi finansijska podrška učenicima i mentorima u dualnom obrazovanju. Istaknuto je da su skoro sve obaveze iz Growth Plana u oblasti nauke i inovacija ispunjene. V.d. generalne direktorice Direktorata za inovacije i pametnu specijalizaciju, Ivana Janković Mijanović je dodatno pojasnila da je od četiri obaveze u oblasti nauke i inovacija samo jedna dospjela u decembru 2025: povećanje broja istraživača i inovatora za 50% (sa 294 na otprilike 441). Naglasila je da je u toku priprema obimnog izvještaja koji uključuje prikupljanje dokumentacije za sve aktere i da će tabela biti konsultovana sa EK kako bi se izbjegle eventualne poteškoće u izvještavanju.

Učešće delegacije Crne Gore na događaju Zajedničkog istraživačkog centra Evropske komisije, „Otvaranje novih puteva inovacija i rasta“ potvrdilo je snažnu stratešku opredijeljenost Vlade Crne Gore ka ekonomiji zasnovanoj na znanju i principima pametne specijalizacije, kao i unapređenju dijaloga sa Evropskom komisijom u oblastima pregovaračkih poglavlja 25 i 26, unaprijeđenju institucionalne saradnje i pristupa budućim EU programima u oblasti obrazovanja, nauke, istraživanja i inovacija.

Delegaciju Crne Gore činile su:

1. Prof. dr Anđela Jakšić - Stojanović, ministarka prosvjete, nauke i inovacija;
2. mr Tatjana Čalasan, državna sekretarka
3. mr Ivana Janković Mijanović, v.d. generalne direktorice Direktorata za inovacije i pametnu specijalizaciju.